

A Molnár-C. Pál Múterem–Múzeum kultúraközvetítő tevékenysége mint sajátos felnőttképzési modell

Magyar Erzsébet*

Abstract **The cultural mediation activity of the Pál Molnár C. Studio Museum as a model of adult education.** The Pál Molnár-C. Studio Museum, established in 1984, is one of those few private familial institutions that – besides preserving the memory of an admirable artist – offers a rich variety of creative and colourful programs by turning the museums into a community space.

The permanent exhibition of the museum portrays the art of Pál Molnár-C. It focuses on different topics by continuously renewing the exhibited works of the artist. The temporary exhibition focuses on the works of Pál Molnár-C.'s contemporaries with the aid of the descendants taking care of the art's bequest.

This presentation aims to explore how the activity of the Pál Molnár C. Studio Museum can be related to the different aspects of formal and informal learning, adult education and training, and to the different forms of lifelong learning in the museums. My work, on the one hand, intends to present the values of the museum merging into a philosophy, and on the other hand, it reveals the aims, the activities and the conceptions laying behind the exhibitions as reflections to the philosophy of the museum. The rich variety of the goals can form a network serving as a basis for a strategy. Besides the traditional functions of a museum, the Pál Molnár-C. Studio Museum offers new perspectives on the areas of museum services, professional training, local cultural value preservation and local community building.

The presentation will also deal with the relations of the objects and spaces in the museum, with the role of technical aspects and the questions of the protection of art relics, and finally, with the brochures and relationship networks of the museum.

The research employs the following methods: exploration of family narratives, interviews with the owners and visitors, document analysis, observations and questionnaires.

Keywords cultural institute • cultural capital • cultural mediation in museums • formal, nonformal, and informal learning of adults • methods of adult education in museums • organization of space and objects in museums • new ways of organizing culture

Molnár-C. Pál (1894–1981) festőművész, grafikus, egyházművész a XX. század egyik legszínesebb életművét hagyta az utókorra.

* Eötvös Loránd Tudományegyetem Pedagógiai és Pszichológiai Kar
E-mail: magyar.erzsebet@ppk.elte.hu

Nyitott szemmel járta a világot, fogékony volt minden új stílusra, és ezeket be is építette művészetébe. Ecsetjével megörökített fantasztikus tájakat, és lovakat, Madonnát és szenteket, szürrealis álmokat és prófétikus víziókat, a nő örök szépségét és kávéházi hangulatokat. Sokoldalú, szenvedélyes, mindig kísérletező művész volt, aki egyszerre klasszikus és modern.

A művész halála után 3 évvel, 1984-ben lánya, dr. Csillag Pálné létrehozta a *Molnár-C. Pál Múterem - Múzeumot*, abban a gellérthegyi múteremben ahol a művész 50 éven át alkotott. Ez volt az egyik első családi gondozásban levő magánmúzeum az országban.

A Múteremben „Az út” címmel MCP életművének keresztmetszete látható *állandó kiállítás* keretében, amelynek anyagát időről időre megújítják. Így a közönség mindig gazdagodik egy-egy még nem látott alkotással.

Emellett az állandó kiállítást tematikus kamara kiállításokkal is színesítik. Ilyen volt az Itália c. tárlat, az 1928-31 között Olaszországban alkotott művekből, vagy „A sport művészei” c. anyag, melyet az 1928-as amszterdami olimpia előtt az Est lapokban megjelent sportrajzokból válogattak össze. (Ehhez a Szepesi György által megnyitott tárlathoz kapcsolódott egy beszélgetés sorozat, melyben Gundel Takács Gábor riporter sportembereket, Kovács Kokó Istvánt, Kemény Dénest, Egervári Sándort szólaltatott meg a sportról, a művészetről, az emberi kitartásról.)

Molnár-C. Pál művésztársaival rendszeresen találkozott, s csütörtökönként, Matzon Frigyes szobrászművész műtermében jöttek össze tapasztalatcserére, igényes szellemi találkozókra, művészi beszélgetésekre. 1984-től a Múterem – Múzeum lett a helyszíne ezeknek a találkozóknak. Azóta is folyamatosan helyet ad az első csütörtöki művésztalálkozóknak ahol a művészek mellett művészettörténészek, irodalomtörténészek, néprajzkutatók, művészetfilozófusok és műgyűjtők is összegyűlnek.

1986-ban hivatalosan is megalakult a *Molnár-C. Pál Baráti Kör*, az egykori Szinyei-Merse Társaságot tekintve példaképpül.

A kör célja Molnár-C. Pál művészetének népszerűsítése mellett a klasszikus értékekre építő, figuratív művészet támogatása, a hasonló művészeti alkatú művészekkel való közös megjelenés, és a fiatal tehetségek támogatása.

A Baráti Körnek több közös kiállítása volt Budapesten, Magyarországon és a határon túl is.

A kiállításokon Molnár-C. Pál művei mellett együtt voltak láthatók a művésztárgok alkotásai, akik a hármas alapelvet magukénak vallják: biztos technikai felkészültség, humánus üzenet és figurális alkotás.

A MCP Baráti Kör egyre fontosabb feladatának tekinti a nemzeti kincset jelentő *művészi hagyatékok gondozását*, bemutatását. 2008-ban a Múterem – Múzeum Lakásmúzeummá bővült. A múteremmel közös előtérből nyílt meg a Tavasz-Terem, a család egykori lakásából, ahol azóta időszakos kiállításokat szerveznek nagy mesterek családi kezelésben levő gyűjteményeire alapozva. A művészi hagyatékokat gondozó családokkal együttműködve, közösen gondolkodva újszerű kiállítás rendezési módszerrel mutatták be –többek között- Aba-Novák Vilmos, Szőnyi István, Stróbl Alajos, Nagy Sándor és Kriesch Laura, Búza Barna, Körösfői-Kriesch Aladár alkotásait.

A kiállításokat minden alkalommal változatos és aktuális *kísérő programok* gazdagítják.

A 26 éves hagyományhoz híven zenei, irodalmi, tudományos és ismeretterjesztő események színhelye az egykori Múterem.

A kulturális tőkét gyarapító tevékenységek, a kulturális intézmények szabadidőben történő látogatása érdeklődésre serkent, gondolkodásra ösztönöz, segít jobban megismerni a világot, melyben élünk.

A kiállítások rendezését egy kicsiny, de egyre bővülő csoport, a *MCP – Műhely* végzi, Dr. Bizerr István művészettörténész, egyetemi adjunktus szakmai vezetésével. A múzeum, szerződést kötött a Pázmány Péter Katolikus Egyetemmel, melynek alapján a művészettörténet szakos bölcsészhallgatókat fogadják, és a MCP–MM hivatalos gyakorlólhelyként is működik. Később kommunikáció-, film-, andragógia-, magyar szakosok is érkeztek, meghatározott kurzusaik abszolválásaként ezt a helyszínt választva. Alkalmanként egyetemi oktatók is tartanak itt órákat. Az egyetemisták szakterületük munkafolyamatairól szerezhetnek itt elméleti tudást és gyakorlati tapasztalatokat. Tevékenységeik: kiállítások, rendezvények szervezése, kiadványok összeállítása, újságcikkek írása a nyomtatott és az elektronikus médiába, honlapszerkesztés, dokumentumfilm készítés, kísérőprogramok szervezése. Miközben lehetőséget kapnak szakmájuk sokirányú begyakorlására, ugyanakkor munkájukban megjelenítik a fiatalabb generáció látásmódját, dinamizmusát.

A csapathoz *önkéntesek* is csatlakoztak, akik ellenszolgáltatás nélkül, lelkesen végzik meghatározott feladataikat, s közben informális módon jutnak új típusú tudáshoz, ismeretekhez, fejlesztik készségeiket, alakítanak kapcsolatokat.

A Műhely tagjai nyaranta a Veregyház melletti Viczián tanyára költöznek ki, ahol megszervezték a *Vicziáni Alkotó Napokat* (VAN), hogy közös alkotásban, a közelgő kiállításokra való készülődésben, ráhangolódásban, játékban, pihenésben, testi, lelki, szellemi épülésben legyen részük.

A *MCP - MM Baráti Kör* is folyamatosan bővült. A művészek, műértők baráti köre mellett egyre hangsúlyosabbá vált a műélvezők, a nagyközönség, a pártoló tagok állandó jelenléte. Számukra vezették be a MCP – BK tagsági igazolványát, a tagdíjbefizetés lehetőségét, mely feljogosítja őket meghatározott rendezvények ingyenes vagy kedvezményes látogatására. De az anyagi kedvezményeken túl sokkal fontosabb a MCP-MM Baráti Kör mentális, emocionális és szociális jelentősége.

Tartozni valahová, egy olyan közösséghez ahol jól érzem magam, jó dolog. Jó dolog, ha számon tartanak, rám telefonálnak, keresnek olyan személyek, akiket én becsülök.

Az ezredforduló új kihívásokat hozott a *közösségi kapcsolatokban*. Az internet terjedésével a közösségi terek átrendeződtek, és egy részük – korosztálytól függően – áthelyeződött a virtuális térbe. Feltehető a kérdés: van-e esélye, létjogosultsága a valóságos térben működő kultúrák közvetítésnek, vagy egyeduralmukodóvá válik az online kulturális fogyasztás?

Az önszerveződési törekvések, a hálózatosodás, a közösségi élmény és az összefogás mind megannyi megoldási kísérlet, próbálkozás.

A Baráti Kör azt a hálózatosodást mutatja fel, ahol a művészek, műértők és műélvezők interperszonális interakcióban állnak egymással, azaz személyesen ismerik egymást, találkoznak és kölcsönösen hatnak egymásra.

A Baráti Kör rendszeres összejövetelei a felnőttek *különböző célcsoportjait* szólítják meg: családokat, egyedülállókat, fiatal felnőtteket és idősebbeket. A felnőttek számára tervezett múzeumi programok módszertanilag is alkalmazkodnak a fiatalabb és idősebb felnőttek sajátos tanulási igényeihez. A MCP-MM által a kultúrák közvetítés folyamatában, a közösségfejlesztésben, az identitás megerősítésében és az értékek átadásában alkalmazott *felnevelési módszerek*: előadás, beszélgetés, vita, fórum, kerekasztal-módszer, projekt módszer. Természetesen még bővíthető ez a lista és a múzeumpedagógiai, múzeumandragógiai tevékenység karakteresebb megjelenésével tovább színesedik a paletta.

A felnőttek tanulása, nem csupán az ismeretek emlékezetben történő elraktározását, memóriateljesítményt jelent, hanem a tudástartalmak mély, az egész személyi-

séget átható – és abban változást eredményező – elsajátítását jelenti, mely nem más, mint önképzés.

A MCP-MM-ban gyakori beszélgetések, fórumok, találkozók tulajdonképpen az egyén önmegismerését segítő programok. A résztvevők egyéni érintettségük alapján a művészekkel és a műalkotásokkal kapcsolatos személyes történéseiket beviszik a beszélgetésekbe, reflektálnak saját tapasztalataikra.

A programokon való részvétel, különösen az idősebbeknél, *társas élmények*hez juttatja az egyént, hozzájárulva az identitáskrizisek legyőzéséhez (megváltozott társadalmi szerep, referenciaszemély halála, stb.) és segít az életkor előrehaladtával felmerülő pszichés problémák megelőzésében.

A MCP-MM vezetőinek és közvetlen munkatársaiknak nagy erőssége, belülről fakadó attitűdje az, hogy képesek a látogatók felé elfogadást, támogatást és *érzelmi biztonságot* közvetíteni. Ennek következtében a felnőttek motivációi, előzetes tudásuk, tapasztalataik felszínre juthatnak, megtermékenyítve az előadók és a csoporttagok közötti interakciókat.

Az így létrejövő új tudás már összekapcsolódik a tapasztalatokkal és a személyes értelmezés révén beépülhet a meglévő tudástartalmak hálózatába.

Napjainkban a múzeumok hagyományos hármas funkciója – gyűjtés, őrzés-feldolgozás, és kiállítás – újabb feladatokkal bővült.

A MCP-MM felvállalt szerepe a *lokális közösségek építése*, a helyi tradíciók, identitás megőrzése, a humánumon alapuló értékek közvetítése mellett.

Molnár-C. Pál 1931-ben költözött a Gellérthegy oldalában levő villaépületbe, s halála után leszármazottai is itt éltek tovább. A Múterem-Múzeum mai vezetői, Csillag Péter, aki MCP unokája, és felesége Csillag Éva is fontosnak tartják, hogy az itt lakók tudják, értsék és élvezzék azt a helyet, amely az otthonuk, mert ez által fognak kötődni hozzá. Ezért szervezték meg azokat a sétákat, kirándulásokat, melyek a Ménesi út, a Gellérthegy, Buda, Budapest és Magyarország kincseit, látható és rejtett értékeit mutatják meg, koncentrikusan bővülő elemekkel, meghatározott tematikához kapcsolódva.

A modern világ – főként az idősebb generáció számára – sokszor ismeretlennek, és felgyorsult ritmusa miatt néha ijesztőnek tűnik, sokkal inkább, mint a stabil, jól ismert és számukra érthető múlt. Azért fontos a *tárgyasult múlt megóvása*, mert az a biztonságot, a családiasságot, az identitás megalapozott érzését adja.

A MCP-MM mintegy 100 éves házban található, s tulajdonosaik - összhangban a ház többi lakójával - gondosan vigyáznak az épített környezet és a szellemi örökség harmóniájára. A kert kialakítása, alkalmassá tétele a szabadban megtartható koncertek, irodalmi- és színházi estek, művészi beszélgetések megtartására, ezt a körülményeket, odafigyelő magatartást példázza. A lépcsőház csigalépcsőin felfelé haladva Molnár C. Pál életének fotódokumentumaival találkozhatnak a látogatók, s az ablakmélyedésben elhelyezett virágok, mécsesek segítenek ráhangolódni az I. emeleti Múterem – Múzeum szellemiségére.

Itt kell megemlítenem sajátos *tér- és tárgyszervezésüket*.

A műtárgyaktól semmi sem választ el, a könyvek, albumok kézbe vehetők, a kanapéra leülhetünk. A rendezvények a művész képei, személyes tárgyai között zajlanak, ahol a festőállvány berendezési tárgyként, és kottatartó állványként is funkcionálhat. Mindezek a családiasság érzését erősítik, és a befogadás élménye kiegészül a saját emlékek felidézésének igényével, lehetőségével.

A Múterem-Múzeum tulajdonosai tudatosan felvállalt küldetéssel igyekeznek közel hozni egymáshoz a fiatal, a középkorú és az idősebb generációkat, mert vallják, hogy a múlttal való kapcsolat megőrzése biztosítja életünkben a folytonosság érzését.

A kulturális fogyasztás megváltozása maga után vonta az *újfajta kultúraszerveződési formák* megjelenését. Egyre határozottabban mutatkozik meg a kultúra és a gasztronómia összefonódása. A kulturális értékek megőrzése érdekében a múzeum tulajdonosai összefogtak a kerületben működő Hadik Kávéházzal, mely a háború előtt Karinthy, Kosztolányi, Molnár-C. Pál és más művészek kedvelt tartózkodási helye volt. A kávéház galériáján mutatták be MCP 1920-as években alkotott tusrájzaiból a „Fő a kávé” c. kiállítást. Így, informális módon, azok a kávéházba betérő vendégek is kapcsolatba kerültek MCP művészetével, akik egyébként nem jöttek volna el a múzeumba.

Ugyancsak a Hadik Kávéházban nyílt lehetőség a múzeum első „kitelepült” karácsonyváro programjainak megszervezésére a Kávéházi Kultur-Kuckóban. Itt családokat vártak különböző programokkal, kézműves foglalkozásokkal, játékokkal és művészeti vetélkedőkkel. Erre az alkalomra külön kiadványt, egy karácsonyi énekgyűjteményt is készítettek, Molnár-C. Pál rajzaival illusztrálva.

Az *országosan* megszervezésre kerülő *kulturális események* jó lehetőséget biztosítanak a megmutatkozásra (Múzeumok majálisa, Múzeumok Őszi Fesztiválja), a személyesség átélésére (Múzeumok éjszakája, Festészet napja), a lokális közösségépítő diskurzusokra (Kulturális Örökség Napjai, Szakrális Művészetek Hete).

Társadalmi, közéleti tevékenységük egyik elemeként létrehozták a „Conservando Progredere” (Megőrizve továbbadni) Díjat, a múzeumalapító Dr. Csillag Pálné emlékére. A díjjal egy – a múzeumban dolgozó – önkéntest jutalmaznak, aki már bizonyította rátermettségét és szakmai tudását. A díj szakmai tekintélyét a PPKE BTK adja, pénzügyi háttérét pedig az Allianz Biztosító. A díjazott számára a MCP-MM egy évig munkát biztosít.

A MCP Baráti Kör a művész emlékének elevenen tartását azzal is elősegíteni kívánja, hogy kortárs képzőművészek eredményes munkásságának elismerésére, törekvéseik pártfogolására díjakat ad ki. A „Molnár C. Pál jutalom” díjat a művészek, a „Molnár C. Pál Baráti Kör közönségdíja” elnevezésű díjat pedig a nagyközönség szavazza meg. A „Postumus M.S.mester” díjat idén először adták át Krisztiáni Sándor családjának, elismerve ezzel a művész munkásságát, a Baráti Körben végzett tevékenységét.

Már folynak az előkészületek a 2013-ban megrendezésre kerülő Rudnay Gyula kiállításra. Ehhez kapcsolódik: a MCP-MM összefogva a Rudnay családdal, emléktábla elhelyezését kezdeményezte, mivel Rudnay Gyula életének egy szakaszában szintén Budapest XI. kerületében élt.

A MCP-MM kultúráközvetítő tevékenysége azért sajátos felnőttképzési modell, mert a felnőttoktatás rendszerének mindhárom területe megtalálható itt.

Az iskolarendszerű *formális felnőttoktatás* az egyetemi hallgatók viszonylatában áll fenn. (PPKE BK és MCP-MM)

Az általános vagy *nonformális felnőttoktatás* során olyan képességek és kompetenciák kialakítása történik, melyek az általános életvezetéshez szükségesek. Többek között ide tartozik az általános kulturális felnőttoktatás, amely a közművelődés kereteiben, intézményeiben folyó tanulási folyamatokat jelenti, olyan kultúráközvetítő intézményekben, mint a művelődési ház, a könyvtár, vagy a múzeum.

A MCP-MM-ben ilyen jellegű tevékenység a *Múzeumegyetem*, ahol művészek, művészettörténészek, építészek, irodalomtörténészek mutatnak be több oldalról egy-egy témát, az állandó vagy az időszakos kiállításokhoz kapcsolódóan.

A *művészeti hagyatékot gondozó családok találkozóin* olyan kérdések megbeszélése történik – a meghívott szakemberek közreműködésével – amelyek mindenki

számára tanulságosak, és konkrét segítséget jelentenek. (műtárgyak biztosítása, hami-sítványok kérdésköre)

A *Vicziáni Alkotó Napok* keretében az MCP Műhely fiatal felnőtt tagjai három nyáron keresztül az ikonfestészetet tanulmányozták elméletben és maguk is kipróbálták a gyakorlatban, természetesen művészek, művészettörténészek vezetésével. Ez is a nonformális felnőttoktatás egyik formája.

Az *informális tanulás* a személyiség egészét érinti: az attitűdök, értékek, jártaságok és tudás elsajátítását, napi tapasztalatokon és a környezetünkben végbemenő hatásokon keresztül. Az informális tanulás társas, személyes kapcsolatokhoz köthető. (MCP Baráti Kör, lokális közösséghez tartozás)

Fontos szerepe van azoknak a személyeknek, akik szívesen megosztják tudásukat és képesek ennek átadására. (Csillag Éva és Csillag Péter) Ebben a folyamatban elsődlegesek a társas kapcsolatok, az együttműködési készségek és képességek.

A MCP-MM ismeretterjesztő programjai, kulturális rendezvényei, közösségépítő és hagyományörző tevékenysége mind ide tartoznak (Kincskereső kirándulások, tematikus séták, tárlatvezetéssel egybekötött beszélgetések, előadások, családi kamarakonzertek, színművek bemutatása, dokumentumfilmek vetítése).

Kiadványaik sokfélék. A kiállításokat kísérő népszerű és szép, 2 x 4 oldalas Művésztkör, az évente kétszer, tavasz/nyár, és ősz/tél bontásban megjelenő programfüzetek, ismertető kártyák mellett igényes kivitelezésű komoly albumok, kiállítási katalógusok, összefoglaló kiadványok és könyvek, amelyeknek egyaránt szerzői, szerkesztői is ők- mutatják szerteágazó tevékenységüket.

Összegzőként elmondható, hogy a MCP-MM nem csupán egy kiváló művész emlékét őrzi, hanem igényes, ötletgazdag programokkal élő közösségi térré képes varázsolni a múzeumot, s igazi közösséggé formálni a velük kapcsolatba kerülőket.

Felhasznált irodalom

- Arapovics Mária (2011): A közösség tanulása. ELTE Az Élethosszig Tartó Művelődésért Alapítvány, Budapest.
- Bizzer István (2007): Országunk titkos ereje, 100 év, 100 művész. Molnár-C. Pál Baráti Kör, Fioretti Családi Kft. Budapest.
- Csillag Éva (2008): Boldog lelkek, Molnár-C. Pál istenes művei. Kairosz Kiadó, Budapest
- Csillag Éva – Csillag Péter (2008): Molnár-C. Pál Múterem-Múzeum. TKM Egyesület, Budapest
- Csillag Éva – Csillag Péter (2004): Molnár-C. Pál 1894 Battonya - 1981 Budapest, LalaPrint Kft.
- Csillag Pálné, Éva (1997): A boldog művész képeskönyve. Kossuth Kiadó, Budapest
- Husz Mária (2007): Hét fejezet a kulturális örökségturizmusról. PTE FEEK, Pécs
- Pogány Ö. Gábor (1988): Molnár-C. Pál. Corvina, Budapest
- Vásárhelyi Tamás – Kárpáti Andrea (szerk. 2011): Múzeumi tanulás. MTM-TYPOTEX Kiadó, Budapest
- URL: [http:// www.mcpmuzeum.hu](http://www.mcpmuzeum.hu) (2012.október 31)